

โครงสร้างประชากรมวลชีวภาพและการครอบครองถิ่นอาศัยของสัตว์กีบ
และแนวทางการฟื้นฟูประชากรในพื้นที่กลุ่มป่าภูเขียว - น้ำหนาว
Demographic structure, biomass, and habitat occupancy of
Ungulates and recovery plan in Phu Khieo – Nam Nao

ศุภกิจ วินิตพรสวรรค์
กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า
สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า

Abstract

Population monitoring of large ungulate in Phu Khieo – Nam Nao Forest Complex is an essential part of wildlife management strategy under national legislation and policies for long-term conservation and wildlife restoration of Thailand. The research project was aimed to seek answers to support wildlife conservation and restoration especially for many threatens and endangered species, also habitat management and sustainable ecosystem management. The study was conducted between ๒๐๑๕ and ๒๐๑๗ based on direct survey by camera trap sampling techniques and indirect survey by occupancy sampling techniques covering ๖ protected areas in Phu kheio – Nam Nao Forest Complex including Nam Nao national park, Tat Mok national park, Phu-kheio wildlife sanctuary, Ta Bo – Huai Yai wildlife sanctuary, Pha Phuang wildlife sanctuary, and Phupha Dang wildlife sanctuary. The results indicated that demographic structure and abundance of large ungulate such as elephant, gaur, sambar, barking deer, and wild boar in Phu kheio – Nam nao Forest Complex. Habitat selection and occupancy by elephant, gaur, sambar, barking deer, and wild boar covered about ๖๔%, ๔๔%, ๓๖%, ๔๙%, and ๓๖% of the total area of this forest complex respectively. The study also found that these large ungulates were highly abundant and more distributed in Phu kheio wildlife sanctuary, Ta Bo – Hua Yai wildlife sanctuary, and Nam Nao national park. Most preferred to live in specific forest types such as Dry evergreen forest, hill evergreen forest, Mixed deciduous forest, and Dry dipterocarp forest with the lowland, lower slope, sufficient available water resources, and low level of human disturbance activities. Elephant, gaur, sambar, barking deer, and wild boar showed distinct differences in their activity pattern from each other and also interacted with the environment differently. Elephant, gaur and sambar exhibited several peaks of activity throughout the ๒๔-hr day, elephant and sambar were predominantly nocturnal, with bimodal peaks in down and dusk (twilight). In contrast, activity of barking deer and wild boar was strongly diurnal. Species-level biomass estimates of elephant, guar, sambar, Barking deer, and wild boar were ๘๙๔.๕, ๖๒๒, ๙๐.๘, ๓๐.๕, and ๒๑.๑ kg/km^๒ respectively. As the results of this study highlighted that Phu Kheio – Nam Nam Forest Complex is one of the best landscapes to secure a large population of large ungulates and other wildlife species in Thailand. This forest complex has given hope that population and status of large ungulates could recover and would help build wildlife populations in Thailand over the long term.

Keywords: demographic, biomass, habitat occupancy, ungulates Phu Khieo – Nam Nao Forest Complex.

บทคัดย่อ

การติดตามสถานภาพประชากรสัตว์กีบในกลุ่มป่าภูเขียว - น้ำหนาว เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ และนโยบายการจัดการสัตว์ป่าในพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และการฟื้นฟูประชากรสัตว์ป่าในอนาคตของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายที่มุ่งเน้นให้ดำเนินการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูประชากรสัตว์ป่าชนิดที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ เพื่อเป็นการรักษาสมดุระบบนิเวศในระยะยาว การสำรวจเก็บข้อมูลสัตว์ป่าได้ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙ โดยใช้วิธีการพบเห็นตัวโดยตรงจากการติดตั้งกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติ (camera trap) และจากร่องรอยด้วยเทคนิคการสำรวจแบบกริด (Patch Occupancy Survey) ครอบคลุม ๖ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ ได้แก่ พื้นที่อุทยานแห่งชาติตาดหมอก อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตะแบก - ห้วยใหญ่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผาผึ้ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผาแดง พบว่าโครงสร้างประชากรและความชุกชุมของชนิดพันธุ์สัตว์กีบขนาดใหญ่ในกลุ่มป่าภูเขียว - น้ำหนาวมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มป่าตะวันตก และกลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ มีการใช้ประโยชน์พื้นที่และการครอบครองถิ่นอาศัยครอบคลุมพื้นที่ราว ๖๕% ๔๔% ๓๖% ๔๙% ๓๖% ของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทั้งหมดตามลำดับสัตว์กีบขนาดใหญ่ดังกล่าวนี้พบว่ามีพฤติกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเข้มข้น และมีความชุกชุมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตะแบก - ห้วยใหญ่ อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ถิ่นอาศัยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง ที่มีลักษณะสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีความลาดชันน้อย มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ตลอดปี และมีกิจกรรมการรบกวนจากมนุษย์ค่อนข้างน้อย ช้างป่า กระต๊อง กวางป่า หมูป่า และแก้ง มีพฤติกรรมในรอบวันที่แตกต่างกัน ช้างป่า กระต๊อง และกวางป่ามีพฤติกรรมหาอาหารเข้มข้นตั้งแต่ในช่วงเช้ามืดและในช่วงพลบค่ำ มักอาศัยหลบซ่อนตัวในป่าที่ไคร้ร่มเงาในช่วงเวลากลางวัน ในขณะที่แก้งและหมูป่ามีพฤติกรรมหาอาหารในช่วงกลางวันค่อนข้างมาก ทั้งนี้พบว่ามวลชีวภาพของสัตว์กีบแต่ละชนิด ได้แก่ ช้างป่า กระต๊อง กวางป่า หมูป่า และแก้ง มีค่าเท่ากับ ๘๙๔.๕๖๒๒๙๐.๘๓๐.๕ และ ๒๑.๑ กิโลกรัมต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ซึ่งจากปริมาณและความชุกชุมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของสถานภาพประชากรสัตว์กีบขนาดใหญ่ และความสมบูรณ์ของถิ่นอาศัยทางธรรมชาติในภาพรวมทั้งกลุ่มป่าภูเขียว - น้ำหนาว ทำให้ผืนป่าแห่งนี้เป็นที่อีกแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าในระยะยาว นับเป็นพื้นที่ฐานที่มั่นทางธรรมชาติที่สำคัญในการฟื้นฟูประชากรสัตว์ป่าขนาดใหญ่ที่มีค่าของประเทศไทยในระยะยาวต่อไป

คำสำคัญ: ประชากร มวลชีวภาพ การครอบครองถิ่นอาศัย สัตว์กีบกลุ่มป่าภูเขียว - น้ำหนาว